

Behörighet

Det här faktabladet berättar vad du måste ha för kunskaper för att få läsa på universitet och högskola och vad du kan göra för att komplettera. Grundläggande behörighet krävs för alla högskoleutbildningar. Särskild behörighet är ytterligare krav som behövs för många utbildningar.

För att få börja studera på universitet eller högskola måste du ha vissa förkunskaper. Dessa krav på förkunskap kallas för behörighetskrav. Det finns krav för grundläggande behörighet och krav för särskild behörighet.

Att du uppfyller behörighetskraven innebär inte automatiskt att du blir antagen, eftersom det kan finnas fler behöriga sökande än det finns utbildningsplatser. Processen när man bestämmer vilka av de behöriga sökande som ska få komma in på utbildningen kallas urval.

Grundläggande behörighet

Nedan beskrivs vad som krävs för att få grundläggande behörighet för högskolestudier från olika skolformer. Uppfyller du inte dessa krav kan det finnas andra möjligheter att styrka din behörighet, se avsnittet Reell kompetens nedan.

Gymnasieskolan

För att uppfylla kraven för grundläggande behörighet måste du ha ett slutbetyg från fullständigt nationellt eller specialutformat program. Du ska ha lägst betyget godkänt i minst 2 250 gymnasiepoäng. Om du gått ut 2010 eller senare måste du ha godkänt i svenska A och B (eller svenska som andraspråk A och B), engelska A och matematik A.

Ett reducerat program (slutbetyg) utfärdat efter den 1 januari 2010 ger inte grundläggande behörighet. För att få mer information kan du kontakta Verket för Högskoleservice (VHS) eller ett universitet eller en högskola.

Gymnasial vuxenutbildning (t.ex. komvux)

Gymnasial vuxenutbildning kan ge grundläggande behörighet om du har ett slutbetyg och lägst betyget godkänt på kurser som omfattar minst 2 250 gymnasiepoäng. Du måste ha godkänt i kärnämnescurserna i svenska A och B (eller svenska som andraspråk A och B), engelska A och matematik A.

▶ SAMLAT BETYGSdokUMENT GER INTE LÄNGRE GRUNDLÄGGANDE BEHÖRIGHET

Från och med antagningen till hösten 2010 ger samlat betygsdokument från gymnasial vuxenutbildning inte längre grundläggande behörighet. Från och med antagningen till hösten 2010 ger samlat betygsdokument från gymnasial vuxenutbildning inte längre grundläggande behörighet. Ett samlat betygsdokument utfärdat före 2010 kan i vissa fall fortfarande ge grundläggande behörighet (se rutan *Övergångsbestämmelser* på sidan 3). Kurser från samlat betygsdokument kan också komplettera ett slutbetyg.

Äldre svensk utbildning

Utbildning före 2010

Om du före 1 januari 2010 uppfyllde de krav för grundläggande behörighet som gällde då kommer du att göra det även i fortsättningen enligt övergångsregler.

Utbildning före 1997

Om du har frågor om äldre utbildningar kan du ställa dem till Verket för högskoleservice (VHS). Kontaktinformation finns på VHS webbplats www.antagning.se.

Folkhögskola

Du har grundläggande behörighet från folkhögskola om du har intyg om grundläggande behörighet från folkhögskola. Intyget ska både innehålla uppgifter om att du studerat den tid som krävs på folkhögskolan (omfattningskrav) och uppgifter om att du är behörig i alla kärnämnen.

Att få grundläggande behörighet från folkhögskola tar mellan ett och tre år, beroende på hur mycket du läst i gymnasieskolan eller komvux. Det går nämligen att styrka kärnämnescunskaper genom betyg från gymnasieskolan eller komvux. Men för att kunna konkurrera i denna urvalsgrupp måste du ha fått ett studieomdöme.

Om du läste en folkhögskoleutbildning som avslutades före 1 juli 1998 ska du ha ett "Intyg om allmän behörighet" med svenska och engelska för att vara grundläggande behörig.

Utländsk utbildning

Du är behörig till högskolestudier i Sverige om du är det i ditt hemland, men du måste också ha vissa kunskaper i svenska, engelska och matematik.

Förkunskaper i svenska

För grundläggande behörighet måste du uppfylla något av dessa krav:

- betyget godkänt i svenska kurs B, alternativt svenska som andra språk kurs B, på komvux eller motsvarande
- godkänt resultat på Test i svenska för universitets och högskolestudier (TISUS) eller preparandutbildning vid någon högskola med godkänt resultat på avslutande test
- en avslutad gymnasieutbildning med danska, norska eller isländska som modersmål
- en finsk gymnasieutbildning. Om du inte haft svenska som modersmål i studentexamen måste du haft svenska som ämne i finskt gymnasium under minst tre år eller klarat av minst fem kurser för att bli behörig i Svenska kurs B.

Det räcker inte att ha svenska som modersmål för att vara behörig i svenska.

Förkunskaper i engelska

För grundläggande behörighet måste du uppfylla något av dessa krav:

- betyget godkänt i engelska kurs A eller motsvarande kunskaper
- betyget Godkänt i Engelska kurs A från komvux
- godkänt resultat från något av de test som universiteten och högskolorna godtar (TOEFL, First Certificate in English från Cambridge/Oxford, IELTS, Certificate in First English eller Lower Certificate In English).

Förkunskaper i matematik

Om du gått ut gymnasiet 2010 eller senare måste du också visa att du har kunskaper i matematik som motsvarar matematik kurs A.

Särskild behörighet

Till många utbildningar krävs mer än den grundläggande behörigheten. Dessa krav kallas särskild behörighet. Det handlar oftast om krav på betyg i vissa kurser på gymnasienivå, krav på arbetslivserfarenhet eller krav på tidigare högskoleutbildning.

Områdesbehörigheter

Den särskilda behörigheten är indelad i områdesbehörigheter. En områdesbehörighet består av behörighetskurser och områdeskurser.

Behörighetskurser är kurser du måste ha för att vara behörig.

Områdeskurser är särskilt värdefulla för den utbildning du söker och kan ge meritpoäng.

Läs mer om områdeskurser i faktabladet *Anmälan och urval*. Du hittar alla områdesbehörigheter på studera.nu. Vilken områdesbehörighet en viss utbildning kräver kan du se på universitetens och högskolornas webbplatser eller i deras kataloger. Informationen finns även vid webbanmälan.

Du måste ha lägst betyget godkänt (eller 3 enligt tidigare betygsskala) i de ämnen som krävs för särskild behörighet. Om du har meriter från det gamla etappsystemet på komvux eller linjegymnasiet, så kan du använda en översättningsnyckel på Högskoleverkets webbplats (Högskoleverkets författningssamling 2001:10, Avd. B) för att se vilka gymnasiekurser meriterna motsvarar.

Högre eller lägre krav – kontrollera alltid noga vad som gäller

Universitet och högskolor kan själva besluta om lägre krav än de som finns inom områdesbehörigheterna. De kan även få tillstånd av Högskoleverket att höja kraven för en utbildning eller att ställa andra krav än de som finns i områdesbehörigheterna. Kontrollera därför noga vad som gäller med universitetet eller högskolan som ger utbildningen.

Särskild behörighet från andra meriter

Behörighetskraven kan uppfyllas på annat sätt än genom gymnasiekurser, gymnasial vuxenutbildning eller intyg om särskild behörighet från folkhögskola. Till exempel kan högskoleutbildning och utländsk utbildning ge särskild behörighet. VHS bedömer vilken nivå utländska gymnasiestudier motsvaras av i det svenska systemet. Uppgifter om motsvarande kunskaper måste dokumenteras.

Att styrka arbetslivserfarenhet för särskild behörighet

För det mesta behöver du inte visa på arbetslivserfarenhet när du anmäler dig till en utbildning. Till vissa utbildningar kan du dock behöva styrka arbetslivserfarenhet för att räknas som behörig. Det kan också användas vid meritvärdering och urval. Universitetet och högskolorna informerar själva om vad som räknas som arbetslivserfarenhet för just den utbildning du söker. Läs mer på studera.nu.

▶ BEHÖRIGHETSKOMPLETTERING

Om du inte är behörig kan du komplettera dina betyg på gymnasial vuxenutbildning (till exempel komvux) eller på folkhögskola.

Du kan också läsa en basutbildning. På basutbildningen läser man in vissa ämnen som motsvarar gymnasienivå, basutbildningen är högst 40 veckor och finns både på gymnasial vuxenutbildning och på högskolan. Vänd dig till det universitet eller den högskola du är intresserad av för att få information om vilka basutbildningar de anordnar. Du kan också titta i Sök och jämför utbildning på studera.nu.

Tänk på att om du kompletterar dina betyg ger det konsekvenser för ditt meritvärde och i urvalsprocessen. Läs mer om det i faktabladet *Anmälan och urval*.

▶ ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER**Behörig enligt regler som gällde fram till januari 2010**

Om du före den 1 januari 2010 uppfyllde de krav som då ställdes på grundläggande behörighet så är du behörig också därefter, trots att högre krav har införts.

Samlat betygsdokument

Om du har ett samlat betygsdokument från gymnasial vuxenutbildning utfärdat före den 1 januari 2010 och uppfyllde dåvarande krav för grundläggande behörighet är du behörig också därefter.

Reell kompetens

Universitetet eller högskolan kan räkna dig som behörig trots att du inte uppfyller de formella behörighetskraven. För ett sådant beslut krävs att de ska anse att du på grund av någon omständighet ändå har förmåga att genomföra utbildningen. Detta kallas för reell kompetens.

Grundläggande behörighet

Du bedöms uppfylla grundläggande behörighet om du kan styrka följande:

- Godkänt betyg i svenska/svenska 2 kurs A och B
- Engelska kurs A
- Matematik kurs A
- Samhällskunskap kurs A
- Har fyllt 22 år och arbetat under minst tre år på lägst halvtid efter det att du normalt skulle ha lämnat gymnasiet.

Om du inte uppfyller dessa krav, men anser att du genom andra kunskaper och erfarenheter har förutsättningar att tillgodogöra dig utbildningen, kan du ansöka om en individuell prövning vid det universitet eller den högskola du söker till.

Sådan reell kompetens kan exempelvis vara:

- kunskaper och erfarenheter från arbetslivet
- utländsk utbildning
- personalutbildning eller annan kursverksamhet
- praktisk erfarenhet

- språkkunskaper från utlandsvistelser.

För att få veta om du kan få dina meriter betraktade som reell kompetens, så måste du kontakta det universitet eller den högskola som anordnar utbildningen du vill söka till.

Om du saknar slutbetyg men är behörig via reell kompetens bör du skriva högskoleprovet för att ha ett meritvärde att konkurrera med i urvalet.

Särskild behörighet

Har du kunskaper i ett visst ämne, men inget betyg, kan du ansöka om att universitetet eller högskolan bedömer om dina kunskaper motsvarar det som krävs. Du använder samma blankett som för att ansöka om reell kompetens, men när det gäller en kurs eller ett ämne ansöker du istället om ”att undantag görs”.

Ansök om reell kompetens

På VHS webbplats www.antagning.se hittar du Blankett för bedömning av reell kompetens och undantag. Blanketten och alla handlingar skickar du till VHS.

Reell kompetens utgör en egen behörighetsgrund parallell till den formella behörigheten och ska inte förväxlas med undantag (se nedan).

Undantag

Om du varken uppfyller de formella behörighetskraven eller bedöms ha reell kompetens kan undantag medges, om det finns särskilda skäl för det. Undantag från ett eller flera behörighetskrav prövas av respektive universitet eller högskola i samband med antagningen. Du måste själv ansöka om undantag. Undantag beviljas ytterst sällan.

Om du blir beviljad undantag så innebär det att du befrias från ett eller flera behörighetsvillkor för en specifik utbildning vid ett specifikt tillfälle.

▶ MER INFORMATION**VERKET FÖR HÖGSKOLESERVICE (VHS)**

Ställ frågor om behörighet direkt till VHS. Kontaktinformation till antagningen hittar du på www.antagning.se.

REGLER FÖR BEHÖRIGHET OCH TILLTRÄDE

Du hittar information om behörighet och tillträde till högskolan på studera.nu.

GYMNASIAL VUXENUTBILDNING

I varje kommun finns komvux, den kommunala vuxenutbildningen. Där kan du läsa in grundläggande behörighet eller kurser som behövs för särskild behörighet. Titta på din kommuns webbplats för att få veta mer.